

A logika jelentősége

MIRE KÖVETKEZTETHETÜNK?

Javasolt feldolgozási idő: 45 perc

1. feladat

A következőkben egy szillogizmust olvashatsz. Húzd alá a logikai alanyt, keretezd be a logikai állítmányt és karikázd be a középfogalmat!

Premisszák: Minden madár gerinces.
Pityu madár.
Konklúzió: Pityu gerinces.

2. feladat

Olvasd el Corsano Dániel *Mégis mire jó a logika?* című írását. A szöveg után, a csillag alatt találsz példákat különböző logikai hibákra. Az olvasott írás alapján dönts el, hogy melyik milyen típusú logikai hibába sorolható!

Segítségére lehetnek még a következő írások is:

Margitay Tihamér: *Érvelési hibák*, In: *Informális logika*

[Wikipédia - Érvelési hiba](#)

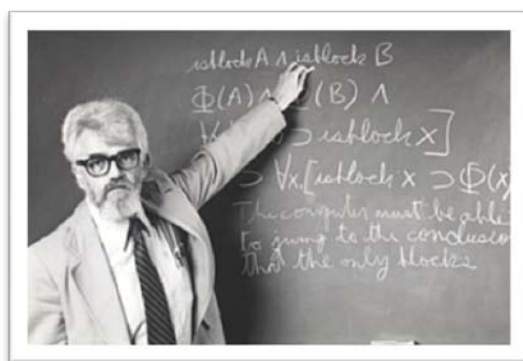
Stephen Law: *Filozófia, Hibás következtetések*, Mérték Kiadó, Budapest, 2008., 198–225. oldal

Corsano Dániel: Mégis mire jó a logika?

A filozófiának ezen területét meglehetősen elvontnak, a hétköznapi élet valóságától távolinak szokás gondolni. Valóban, a logika éles határ nélkül kapcsolódik olyan tudományterületekhez, amelyekről azt lehet gondolni, hogy művelésükhöz – vagy egyáltalán eredményeik megértéséhez – komoly előzetes tudás szükséges. És a nyomok, amelyeket egy átlagos logikaóra hagy maga után a táblán, inkább hasonlítanak egy matematika- vagy fizikaóra nyomaira, mint arra, amit a BTK-n megszokhat az ember. Azonban az igazság az, hogy a logika alapjainak ismerete amellet, hogy már-már elengedhetetlen bármilyen tudományos igénygel fellépő kutatáshoz, a nagybetűs Életben is olyan előnyökkel jár, amelyek egyenesen a hétköznapi valósághoz

legszorosabban kapcsolódó filozófiai diszciplínává teszik. És a kapcsolat, amelyről beszélek, nem olyan, mint amikor a fizikát népszerűsíteni kívánva azt mondja valaki, hogy mindannyian azokból a szubatomi részecskékből állunk, amelyekkel a részecskefizika foglalkozik. Konkrét, gyakorlati kapcsolatra gondolok, ami a hétköznapi élet oldaláról is látható. Arról fogok beszélni, kedves olvasó, hogy hogyan teheti jobbá a Te életed a logika, attól függetlenül, hogy ki vagy és mi a célod.

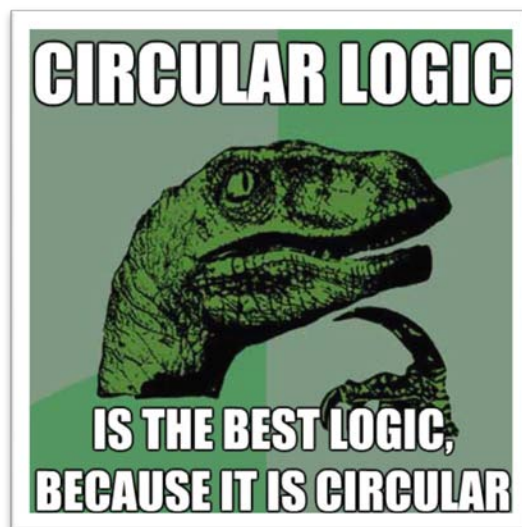
A logika a klasszikus értelmezés szerint az érvelési módszerek vizsgálata, annak tekintetében, hogy melyek helyesek és melyek helytelenek. Az érvelés pedig olyasvalami, amire gyakran rászorulunk. Persze ahhoz nem kell semmit sem tudni a logika tudományáról, hogy az ember érvelni tudjon, legalábbis valamilyen szinten; ahogy ahhoz sem, hogy – helyesen vagy helytelenül – meggyőzessen egy érv által, vagy épp elutasítsa az érvényét. Ez mondhatni mindannyiunk természetes képessége, mely minimális oktatás és egy nyelv ismerete mellett valamilyen formában jelen van, és talán éppen annak okaként könyvelhető el, hogy a logika tudománya létezik. Hogy akkor mégis milyen gyakorlati haszonnal jár az érvelés tudományos vizsgálata, azt a legegyszerűbben egy hasonlattal tudom megvilágítani.

Minden ép hallású ember rendelkezik azzal a képességgel, hogy egy zenét hallgatva értékítéletet hozzon róla; sőt, a legtöbben azt is képesek valamilyen formában megfogalmazni, hogy miért tetszik vagy nem tetszik nekik, amit hallanak, de legalábbis hogy mely részek váltanak ki belőlük különösen erős reakciókat. Sőt, még az is lehetséges – és nem is annyira ritka –, hogy valaki jó zenét ír és játszik anélkül, hogy valamit is tudna a zene egy nagyobb elméleti rendszeréről. Ahhoz azonban, hogy valaki igazán megérthessen egy zenét, legalább vázlatosan ismernie kell azt az elméleti rendszert, amely elkülöníti és szerepekkel látja el az elemeket, melyekből felépül. Csak ebben az esetben értékelheti az egyes részleteket akként, aminek szánva vannak.

A logikával és a helyes érveléssel ugyanaz a helyzet, mint a zenével. Az, aki ismeri a logika szimbólumait, nem fog szükségszerűen helyesebben érvelni annál, aki nem, azonban biztosan könnyebb dolga lesz, hiszen egy olyan nyelv lesz a birtokában az érvek felépítéséhez illetve elemzéséhez, amely kifejezetten

erre való. A logika alapjainak ismerete ahhoz segít hozzá, hogy vitatkozás közben egyszerűen megtisztíthassuk a saját és ellenfeleink mondatait minden sallangtól és stíluselememtől, és csak a sok szöveg alatt megbúvó állításokkal foglalkozhassunk. Természetesen pusztán ettől még nem fogunk legyőzhetetlen szellemi harcosokká változni, de tudatosabban fogjuk használni érvelési eszköztárunkat, illetve képesek leszünk felismerni, hogy ellenfeleink eszköztárában miféle szerszámok lapulnak, és hogyan használják őket. Elvileg, ha nem számítjuk a meggyőzés olyan nem logikai jellegű módszereit, mint például a zsarolás vagy a testi erőszak, ezen ismeretek birtokában csak akkor veszíthetünk el vitát, ha nincsen igazunk, ez pedig ideális esetben a viták felét jelenti.

A logika alapjainak elsajátításával nyert új szemléletmód egyszerűbbé teszi a logikai hibák felismerését is, amely képesség kamatoztatására számtalan alkalom kínálkozik. Bár korunkban a logika és érveléstechnika eredményei aránylag egyszerűen hozzáférhetőek, ettől még legalább annyian akarják helytelen érvelésekkel manipulálni a többieket, mint ahányan fontosnak érzik, hogy megfelelően felvértezzék magukat ellenük. Az olyan retorikát, mely az érzelmekre és az előítéletekre alapozva akar hatni, demagógiának, azaz a nép (meg)vezetésének nevezik. A demagóg olyan nézeteket hirdet, amelyekről tudja, hogy nem igazak (de legalábbis nem tudja, hogy igazak-e). Azonban sokan vétenek érvelési hibákat manipulatív szándék nélkül, pusztán tudatlanságból. Sajnos sem a médiában, sem a politikában nem elvárás a racionális érvelés követelményeinek való megfelelés, így ha bekapcsoljuk a tévét, bőséges nyersanyagot találhatunk a hibás érvelések felismerésének gyakorlására.

Íme néhány a leggyakoribb hibák közül:

Árnyékbokszolás: Az ellenfél álláspontjának eltorzítása a könnyebb támadhatóság érdekében.

Ekvokáción alapuló érv: Az ilyen érvelés összemossa egy többértelmű szó különböző jelentéseit, és ez alapján von le helytelen következtetést.

Személyeskedés (argumentum ad hominem): Ez az érvelés az ellenfél személyét veszi célba, tulajdonságait, esetleg korábbi tetteit vagy szavait felhasználva próbálja csökkenteni hitelét, és így elterelni a figyelmet a tulajdonképpeni érvekről.

Logikai hibára való hivatkozás (argumentum ad logicam): Annak a feltételezése, hogy egy állítás hamis pusztán azért, mert hibás érv következménye.

A közvélekedésre való hivatkozás (argumentum ad populum): Olyan érvelés, amely az általános elfogadottságra hivatkozva akar egy álláspontot kedvező színben feltüntetni.

Tekintélyre való hivatkozás (argumentum ad verecundiam): Olyan érvelés, amely a forrás tekintélye alapján igyekszik igaznak elfogadtatni egy állítást.

Kompromisszumra való hivatkozás (argumentum ad temperantiam): Olyan érvelés, amely a konkrét érvektől függetlenül, azzal akarja igazolni egy álláspont helyességét, hogy kompromisszumot képez két szembenálló álláspont között.

Hamis dilemma: Ez a fajta érvelés olyan színben próbál feltüntetni egy kérdést, mintha azzal kapcsolatban csak két (vagy több, de a valóságosnál kevesebb) alternatív álláspont létezne. Archetipikus mondata: „Aki nincs velünk, az ellenünk van.”

Körkörös érvelés (petitio principii): A következtetés igazolása a feltett bizonyítandó állítás igaznak feltételezésével.

Érvelés szédülésig (argumentum ad nauseam): Amikor valaki úgy akar meggyőzni egy állítás igaz voltáról, hogy újra és újra elismétli.

A logikai hibák főbb típusainak megismerésével a saját gondolatmeneteink hibáit is könnyebben észre fogjuk venni, és így lehetőségünk nyílik kijavítani őket. Akár meg is változhat a véleményünk néhány fontos kérdéssel kapcsolatban miután rájöttünk, hogy nem megfelelő módon alapoztuk meg; vagy épp új alapokra helyezve védhetőbbé, pontosabbá válhat. Ezek az előnyök a vita és a gondolkodás legtöbb formájában kamatoztathatóak, márpedig vitatkozni és gondolkodni mindenki szokott, azt pedig senki sem szereti, ha veszít, pedig úgy érzi, hogy igaza van. A logika alapjainak elsajátítása olyasvalami, amire csak biztatni tudok mindenkit, bármilyen életpályát is válasszon. Egy olyan új perspektívát nyerhet vele a nyelvről, mely körülbelül annyit ad hozzá a nyelvhasználat tartalmához, amennyit a nyelvtan ismerete a formájához.

Forrás: *Corsano Dániel - Mindennapi Filozófia*

*

a)

A spenótról azért gondolták, hogy nagyon egészséges, mert a vastartalmát egy elírás folytán tízszer akkorának hitték, mint valójában. Következésképpen a spenót nem egészséges.

b)

„– Azt hiszem, a homeopátia jó gyógymód.

– Miért?

– Mert dr. Neuwirth ezt mondta.

– Ezek szerint dr. Neuwirth orvos?

– Nem, matematikaprofesszor.”

c)

„Vagy elmegyek nyaralni, vagy adok a rászorulónak. Mivel el akarok menni nyaralni, nem adok a rászorulónak.”

d)

„– A mi rabbink megsúgta nekünk, hogy sábeszkor magával az Örökkévalóval szokott kártyázni.

– Na, és biztosan nem hazudik az a ti rabbitok?!

– Csak nem gondolod, hogy az Örökkévaló leülne kártyázni egy hazuggal!?”

e)

„Egy hónappal ezelőtt egy vihar megrongálta az egyik fát Péter udvarában. János, a szomszédja megkérte Pétert, hogy vágja ki, nehogy rádőljön János szerszámoskamrájára. 2 napja egy újabb vihar kidöntötte a fát, ami összetörte János kamráját, aki most kártérítésként 50 000 forintot követel Pétertől, de ő egy fillért sem akar fizetni. Nyilvánvaló, hogy a legjobb megoldás a két szélsőség közötti kompromisszum, azaz fizessen Péter 25 000 forintot Jánosnak.”

f)

„Nem vádolhatsz engem rágalmazással, mivel magad is követtél el rágalmazást.”

g)

„A legtöbb háziasszony ezt használja!”

h)

„Két rendőr bemegy a közértbe. A felvágottas pult előtt az egyik se szó, se beszéd, szájon vágja a másikat.

- De Bélám, ezt most miért kaptam? Azt hittem, barátok vagyunk...
- Üzletben nincs barátság!”

a)

b)

c)

d)

e)

f)

g)

h)